

ANDREA ALBRETTI:

COLLOQUIAL SLOVENE – A COMPLETE LANGUAGE COURSE

Lani je pri založbi Routledge (London in New York) izšel učbenik za slovenščino *Colloquial Slovene – A Complete Language Course* avtorice Andree Albretti. Omenjena založba izdaja zbirko jezikovnih učbenikov *Colloquial Series* in slovenski je le eden izmed 42, kolikor jih je do sedaj izšlo. Na ovitku knjige lahko preberemo, da *Colloquial Slovene* prinaša sodobno slovenščino in da njegova uporaba ni težka. Uporaben naj bi bil tako za samoučenje kot v razredu in primeren za popolne začetnike. Hkrati je poudarjeno, da je učbenik interaktiven – da ima veliko vaj za redno uporabo, da je jasen – jedrnat slovnične opombe, praktičen – uporabno besedje in vodič za izgovarjavo ter zaključen – ker ima rešitve in kratek priročen pregled slovenske slovnice. Glavni namen tečaja: študentu naj omogoči učinkovito in samozavestno sporočanje v slovenščini v najrazličnejših vsakdanjih položajih. Učbeniku sta priloženi tudi dve 60-minutni kaseti, ki so ju posneli rojeni govorniki slovenščine, pomagali pa naj bi pri izgovarjavi in utrjevali veščino poslušanja. Uvodu sledi kratka predstavitev slovenske abecede in izgovarjave. Osrednji del učbenika sestavlja trinajst lekcij. Na koncu se zvrstijo še kratek pregled slovničnih oblik, rešitve vaj, slovensko-angleški in angleško-slovenski slovarček ter indeks.

1 Uvod. V nekaj odstavkih je predstavljena slovenska neodvisnost, zemljepisni položaj Slovenije (z zemljevidom) in njeno glavno mesto. Sledi kratka zgodovina slovenskega knjižnega jezika, število osnovnih narečij in kje se slovenščina govori zunaj matične države. Poudarjeno je, da je slovenščina v lekcijah standardna, toda pogovorna v slogu in besedju, tako da jo lahko razumejo vsi Slovenci. Dana so tudi navodila za uporabo učbenika.

2 Abeceda in izgovarjava. Učenec se tu seznanja s slovensko abecedo in izgovarjavo posameznih črk. Avtorica se zaveda, da poglavje ne prinaša natančnega vpogleda v slovensko fonetiko, ampak je vodič, ki naj bi učečim dal približno idejo slovenske izgovorjave. Zaradi poenostavljanja prihaja do napačnih navodil za izgovorjavo. Tako piše, da je slovenska pisava večinoma fonetična. Vsaka črka da ima le en določen glas, kar omogoča lažje branje in pisanje. Ne loči širokega *o* in *e* od ozkega ter polglasu. Narobe tudi navaja, da se črka *l*, kadar je na koncu besede ali za katerim koli drugim soglasnikom razen *j*, izgovarja kot *w*. Primerov kot *spol*, *pol* ali rodilnik množine nekaterih samostalnikov ženskega in srednjega spola ne omenja. Črka *j* naj bi se vedno izgovarjala kot *j* (ne omenja sklopov *lj* in *nj* na koncu besede). O naglaševanju piše, da je nepredvidljivo, zato avtorica predlaga, naj učenci izgovarjajo vsak zlog enako močno, kar jim bo omogočilo, da bodo daljše povedi kmalu sposobni pravilno izgovarjati.

3 Lekcije. V vsaki lekciji je najprej v angleščini podana njena kratka vsebina. Jedro lekcije predstavljajo dva ali trije dvogovori, ki jih uvaja kratka predstavitev položaja v angleščini, nakar sledi njihov prevod. Prek vsakdanjih položajev, v katere so dialogi umeščeni, so predstavljeni novo besedje, izrazje in slovnične oblike, obravnavani v sekciji Jezikovne opombe (*Language points*), kar neposredno sledi dialogom. Tu so podani primeri, ki učencu kažejo, kako se določeno pravilo obnaša v položaju in kako uporabljati določeno strukturo. Obravnavane so posamezne prvine slovnice in določeni izrazi, ki se avtorici zdijo zanimivi oziroma težki, a bi bilo za začetno stopnjo prezapleteno, da bi jih obravnavala v okviru jezikovnega sistema. Zlasti gre tu za razlike med dovršnimi in nedovršnimi glagoli (pa za razlike med *slišati* in *poslušati*, *vklopiti/izklopiti*, *prižgati/ugasniti* ipd., izrazi kot *imeti rad*, *biti komu kaj všeč* ...). Sledijo vaje za obnavljanje in prakticanje

naučenega in za uporabo naučenega jezikovnega znanja v podobnih položajih. Vsako lekcijo zaključuje dialog za razumevanje.

3.1 Tematika lekcij. Lekcije temeljijo na funkcijski rabi jezika, tj. na praktičnem vsakdanjem izražanju in pokrivajo najrazličnejše osnovne sporočanje vzorce. Študenti se bodo v trinajstih lekcijah naučili pozdravljati v različnih položajih, se pogovarjati po telefonu, povpraševati po identifikaciji oseb, času in datumu, kako izpolniti obrazec, spraševati in podajati obvestila o smeri, izražati različne občutke, počutje, (ne)všečnosti, (ne)znanje, zmožnosti, želje, ukaze in bolečine. Seznanili se bodo, kako občevati v nekaterih javnih ustanovah – na pošti, v banki, gostilni, restavraciji in trgovini. Naslovi povzemajo vsebino z eno izmed fraz posamezne lekcije, npr. *Živio, Robert!, Ali si v sredo doma?, Treba je napolniti hladilnik! ...* Če primerjamo teme v Colloquial Slovene s tistimi, ki jih je Svet Evrope predpisal v Threshold Level English (Van Ek, Alexander 1975), lahko ugotovimo skoraj popolno ujemanje z njim, in sklepamo, da se je avtorica ravnala po omenjenih navodilih, čeprav razvidnih dokazov nimamo. Teme v Threshold Level English zajemajo štirinajst področij, vsako pa je nadalje razdeljeno na posamezne podteme: 1. osebne določitve, 2. hiša in dom, 3. podjetje, poklic in služba, 4. prosti čas in zabava, 5. potovanje, 6. odnosi med ljudmi, 7. zdravje, 8. izobrazba, 9. nakupovanje, 10. hrana in pijača, 11. usluge, 12. kraji, 13. tuji jeziki, 14. vreme. Učbenik se, vsaj na kratko, dotakne vseh.

3.2 Jezik. Dober učbenik tujega jezika naj bi našel ravnotežje med funkcijsko in strukturno predstavitvijo jezika – tj. med pragmatizmom in jezikovnim sestavom. Strukture jezika naj bi bile vgrajene v njegovo funkcionalnost, tako da bi bila zadovoljena tako sporočanje kot jezikovna potreba študenta (Cunningsworth 1984: 16). Slovenski jezikovni sestav je deloma predstavljen sistematično, precej prvin pa zunaj sestava – kot opombe in opozorila, na katera naj bi bil študent pozoren. Seveda se postavlja vprašanje, kaj od jezikovnega sestava vključiti v učbenik in kako posamezne prvine nadgrajevati in obnavljati. Učbenik Pogovarjalna slovenščina vpeljuje slovnične oblike postopoma. Ena od njegovih prednosti je, da veliko novih prvin predstavlja skozi kontekst že znanega, in tako opominja študente na jezikovno gradivo, ki bi ga načeloma morali obvladati, in hkrati obnavlja "staro" snov. Učbenik tujega jezika bi moral že na začetni ravni upoštevati vse jezikovne ravnine: glasoslovje, oblikoslovje, besedje, skladnjo in besediloslovje. Pogovarjalna slovenščina obdela vse ravnine, vendar se najmanj posveča diskurzu (v glavnem samo v obliki dvogovora in konvencionalnega oz. vsakdanjega izražanja). Slovenski jezikovni sestav je predstavljen večinoma primerjalno z angleškim. Zlasti so poudarjene razlike in t. i. težja mesta, ki (po empiričnih izkušnjah) povzročajo največ preglavic. Glasoslovje je, kot že omenjeno, poenostavljeno in ga avtorica postavlja na drugotno mesto. Oblikoslovje je, lahko rečemo, podano tradicionalno. Začenši z glagolom *biti* v prvi lekciji, so v nadaljevanju predstavljene nedoločniške in sedanjiške oblike, preteklik, prihodnjik in pogojnik, naklonski glagoli, raba nedoločnika in namenilnika, povratni glagoli, velelnik, glagolnik in okvirno glagolski vid. O načinu je povedano le to, da se uporablja mnogo redkeje kot v angleščini. Samostalniki so razdeljeni glede na štiri tipe – prva in druga ženska, moška in srednja. Skloni se začnejo z imenovalnikom in končajo z orodnikom. Dvojina je vpeljana v peti lekciji. Študent bo spoznal še osebne zaimke, množinske samostalnike, osebna imena in nekaj oblikovnih posebnosti. Pri pridevniku so obravnavani ujemanje s samostalnikom, stopnjevanje, svojilni pridevniki, svojilni, kazalni in vprašalni zaimki ter števniki. Od prislovov je sistematično prikazana njihova tvorba iz pridevnikov, sicer pa obravnava časovne, krajevne, načinovne in količinske. Nekaj je povedanega o besedotvorju. Vezniki in predlogi so v glavnem obravnavani v okviru povedi. Skladnja prinaša poročani govor, nekaj stavčnih vzorcev (npr. za tvorbo vprašanj) ter na kratko besedni red (da je le-ta

svobodnejši kot angleški in da naslonke nikoli ne stojijo na začetku povedi, razen v vprašanjih). Pravopis prinaša le rabo velike začetnice.

V jezikovne opombe se je zaradi poenostavljanja pravil prikradlo nekaj napak oz. polresnic. V prvi lekciji (15), kjer so podani primeri odgovorov na odločevalna vprašanja, ni razlage, da se roditelj uporablja tudi ob zanikanem glagolu *biti*, kadar pomeni obstojanje, nahajanje, dogajanje: *Ne, gospod Koren ni doma*. Na str. 151 so prikazani prislovi kraja in smeri: na vprašanje *Kje si* sta napačno navedena prislova *gori/doli* namesto *zgoraj/spodaj*. V primerih s stopnjevalnim veznikom (189) *niti niti/ne ne*, so postavljene vejice: *Nisem ne lačen, ne žejen*. Tudi sicer je napačna raba vejic v učbeniku dokaj pogosta. (*Ali ti, ali on*, 202) Na str. 208 je preveden angleški izraz *as far as I know z v kolikor jaz vem*, čeprav je izraz *kolikor* ustrežnejši. V tabelarni predstavitvi slovnicih oblik na koncu učbenika je nekaj pomankljivosti. Pri osebnih zaimkih niso navedene naslonske oblike. Avtorica meni, da se vsi slovenski samostalniki lahko sklanjajo v ednini, dvojini in množini, čeprav velja to le za šteвне samostalnike.

Novo besedje je prevedeno takoj za dvogovorom, delno pa je obravnavano tudi tematsko. V obojestranskem dvojezičnem slovarčku so vključene vse besede učbenika. Pri samostalnikih sta podana spol in množinskost, pri glagolu prva oseba ednine, pri pridevniku osnovna oblika za moški spol ter končnice za ženski in srednji spol. Druge besede niso besednovrstno določene.

3.3 Dvogovori. Besedilna podlaga lekcij so dvogovori. Povezujejo jih v njih nastopajoče osebe. Protagonist je angleški novinar Robert, ki za eno leto pride delat v Ljubljano in ima tu starega prijatelja Mateja. Ta ga predstavi svojim sorodnikom in prijateljem. Prizorišča dvogovorov so postavljena tako, da je v besedilu izpostavljena pragmatična raba slovenščine.

3.3.1 Jezik dvogovorov. Naslov učbenika Pogovorjalna slovenščina nakazuje, da naj bi bil jezik dvogovorov prav tak. Toda vprašamo se lahko, do katere mere dvogovori, ki predstavljajo, da so (neuradni) pogovor, resnično odslikavajo značilnosti pristnega pogovora. Razlike med pisanim in govornim jezikom so temeljne in velike. Modeli dvogovorov torej samo delno prinašajo posebnosti pristnega govora. Razčlemba dvogovorov odkriva precej jezikovnih zgradb in oblik, ki se v vsakdanjem pogovoru ne uporabljajo oz. samo redko.

Sledi lista najočitnejših napak, odstopanj od standardnega pogovornega jezika in slogovna ali položajska neustreznost: (1) Vztrajanje pri členku *ali* v vseh odločevalnih vprašanjih, čeprav avtorica meni, da se ta v pogovoru ponavadi opuščča. (2) Ponavljanje celih povedi za odločevalnimi vprašanji. (3) Slogovna neustreznost, tj. mešanje vljudnostnih in pogovornih oblik. Navajam celotni dvogovor za razumevanje s str. 19, ki je najočitnejši primer zgoraj omenjenih napak in še nekaterih drugih: Treba pa je reči, da so drugi dvogovori slogovno in jezikovno boljše. (Besedilo v ležečem tisku označuje neprimerne izraze.)

Gospod Stopar:	Živio, Robert. Kako si?
Robert:	Dobro, hvala. In ti?
Gospod Stopar:	O, jaz danes nisem dobro. Zelo sem utrujen. Naprej, prosim.
Robert:	Hvala.
Gospod Stopar:	Robert, to je moja žena.
Robert:	Me veseli.
Gospa Stopar:	Me veseli, Robert.
Gospod Stopar:	In to je moj prijatelj, Tomaž Rataj.
Tomaž Rataj:	Dober večer, Robert. Kako vam gre? Ali je vaša punca tukaj?
Robert:	Ne, ona ni tukaj.

- Tomaž Rataj: Ali je *ona* v Ljubljani?
 Robert: Ne, *ona* ni v Sloveniji. *Ona* je v Angliji. Ali je vaša žena tukaj?
 Tomaž Rataj: Ne, ni. *Ona* je danes v službi.
 Robert: Ali je v Ljubljani?
 Tomaž Rataj: Ja, *ona* je v službi na letališču Brnik. Jaz sem tudi v službi na letališču Brnik, ampak danes sem doma. Zelo sem utrujen.
 Robert: O, danes smo vsi zelo utrujeni.

Kljub avtoričenimu opozorilu, da se osebni zaimki ob glagolih ponavadi izpuščajo, se v besedilih pojavljajo pogosto tudi tam, kje ne gre za poudarjanje (podčrtani primeri), in še: Matej: O, hvala. Ali imaš *ti* v soboto čas? *Jaz* imam *novi* avto / ... / (37, dvogovor za razumevanje). – Sabina: Sandra, *jaz* ne vem, kaj naj oblečem (244). Predloga ne povezuje s tožilniškim osebnim zaimkom: Sabina: Ali je tudi on zaljubljen *v tebe*? (133) – Sabina: Jaz bom šla *po njih*. (238). Ob zanikanju pogosto ne uporablja roditeljske oblike: Jaz ne igram *kriket* /... / (95). Nisem navajen jesti *ribe* pripravljene na ta način. (198). Neupravičeno rabi *en* namesto nedoločnega zaimka *neki*, verjetno po analogiji iz angleškega nedoločnega člena *a/an*: Sabina začasno dela v *enem* hotelu ob jezeru v recepciji. (Sabina has a temporary job in reception at a hotel by the lake) (218). Matej razlaga, kje je Robertovo stanovanje: Nad *eno* pekarno. (Above a bakery.) (139). Občasno so nepravilno rabljeni določni pridevniki: Jaz imam *novi* avto (37). Matej: Ja, povedal sem ti, spodaj je pekarna. Vsako jutro boš lahko imel *sveži* zajtrk.

Neustrezno besedje, izrazje in oblike oz. njihova napačna raba: *plan* nam. *načrt* (139, 218), *biti zainteresiran* nam. *zanimati koga kaj* (139), *iti na banko* nam. *v banko* (76), *vrniti se iz študentskega izleta* nam. *s študentskega izleta* (119), *ribe v drobtinah* nam. *ocvrte ribe* (198), *v kolikor* (as far as) nam. *kolikor; kakor* (205, 208), *Jaz grem v tisto smer. Lahko pridete z mano.* nam. *Lahko greste z mano.* (75).

V dvogovoru na str. 95 Barbara priključ natakario: *Natakarica*, ali lahko naročim, prosim?

Tako naslavljanje ni vljudno, treba bi bilo uporabiti izraze *gospa, gospodična* ali samo *oprostite*.

V deveti lekciji se učimo o težinskih merah. Posneto gradivo dosledno uporablja neokrajšane oblike (*kilogram, dekagram*), čeprav se pogovorno uporabljata *kila* in *deka*. Na str. 83 je izpuščen naslonski *naj*: Nick: Moj sodelavec ima rad čaj z mlekom. Ali vprašam, če ga imajo? Napačna oblika velelnika glagola obleči: *Obleči* tega, ta je najlepši. (244).

Pravopisne napake: *dolg čas, na ravnost, vijolina, zgodenj, vztopi*. Tudi napačna stava vejic: Stanovanje je veliko, in kar lepo opremljeno (143). Ali ti, ali on (202). – Tiskarske napake: *stra* nam. *stara* (128), *odličo* nam. *odlično* (144), *napolniti* nam. *napolniti* (158).

3.4 Vaje. Po namembi jih lahko razdelimo na vaje za utrjevanje slovnice oz. na vaje, ki izpostavljajo rabo jezika. Prve od učenca zahtevajo vstavljanje pravih glagolskih oblik, povezovanje pridevnikov s samostalniki in določevanje spola samostalnikov. Prevladujejo vaje za utrjevanje jezikovne rabe.

Situacijske v angleščini podajajo določen položaj, naloga pa od učenca zahteva uporabo določenega jezikovnega vzorca (npr. pozdravljanje, predstavitev oseb, spraševanje ipd). Večina teh vaj se ne nanaša na učenčeve osebne izkušnje. Druge vaje se vsebinsko nanašajo na dvogovore: učenec npr. izbira pravi odgovor med tremi možnostmi ali določa pravilnost oz. nepravilnost izjave. Naslednje zahtevajo dopolnjevanje dvogovorov. Namesto izpuščene vloge so v angleščini dana navodila, kaj naj učenec pove. Večinoma gre za slušno-ustne vaje (kasete). Učenčevemu odgovoru sledi pravilna rešitev. Nato premeščanje posameznih izjav, da se dobi smiseln dvogovor. Treba je tudi prevajati iz

slovenščine v angleščino in obratno. Možne vaje so tudi s križanko (z opisi v angleščini). Pri nekaj vajah ne vemo, ali gre za ponavljanje slovničnih zgradb ali pa so mišljene funkcijske rabe. Vaje, ki od učenca zahtevajo odgovore s celimi povedmi in uporabo zaimka, utrjujejo besedni red in slovnične oblike, nikjer pa ni izpostavljeno, da v avtentičnem govoru odgovarjamo le z okrnjenimi povedmi. V vsaki lekciji je tudi vaja za izgovarjavo posameznih glasov ali črk. Svoje odgovore učenec lahko preveri v Rešivah vaj.

4 Gradivo na kasetah. Na kasetah so posneti vsi dvogovori, nekaj jezikovnih opomb in vaj ter vaje za izgovarjavo. V učbeniku so odseki, ki zahtevajo souporabo kasete, (razen pri nekaterih jezikovnih opombah), označene s posebnim znakom, posledica pa je odvečno listanje po učbeniku. V tretji lekciji (41) je predvidena uporaba kasete, vendar gradivo (števniki) niso posneti. Na ovitku učbenika je sicer zapisano, da so snemali rojeni govorniki slovenščine, toda žal je jezik včasih zelo slab. Zlasti moti nepravilna členitev besedila s prepogostimi in predolgimi premori. Precej izjav se začne z vzkličnim *o* (*O, poglej to lepo zgradbo*, 89), ki je preveč zategnjen, sledi mu zelo dolg odmor; priznati moram, da sem se po treh primerih prav bala naslednjega, tako nenaravno zvenijo. Oseba, ki govori vlogo Sabine, ima nemogočo izgovarjavo. Nepravilno naglašuje (ne loči ozkih *o* in *e* od širokih in ju pogosto zamenjuje, besede v povedih napačno poudarja, tudi mesto naglasa ni vedno pravilno). Tudi drugim osebam se prikradejo napačne širine (*semafor*, *zahod*). Predlog *v* je pogosto izgovorjen kot glas *v* in ne *w*. Učenec teh napak ne bo prepoznal, vsekakor pa lahko vplivajo na njegovo kasnejšo slabšo izgovarjavo.

Na koncu naj predstavim še vidno podobo učbenika. Knjiga in kaseti prihajata v ličnem plastičnem ovitku s fotografijo panorame stare Ljubljane. Slikovnega gradiva je malo – tu in tam je kakšna risba, ki likovno prikazuje prizorišče ali položaj dvogovora. Vključena sta dva zemljevida Slovenije (prvi z glavnimi cestnimi povezavami med zanimivejšimi kraji, drugi z vremensko sliko). Pogrešajo se predvsem fotografije vsakdanjega utripa.

Nov učbenik je pridobitev za študente slovenščine kot tujega jezika, zlasti tiste, ki nimajo priložnosti udeležiti se katerega izmed tečajev in seveda, za angleško govoreče učence. Daleč je sicer od tega, da bi bil popoln, začetnik pa bo vendar dobil najosnovnejše znanje; če izpolni program bo tudi zmožen osnovnega sporočanja v slovenščini.

NAVEDENKE

Alan CUNNINGSWORTH, 1984: *Evaluating and Selecting EFL Teaching Materials* (Hanemann Educational Books).

J. A. van EK, L. G. ALEXANDER, 1975: *Threshold Level English*. Council of Europe Modern Language Project (Pergamon Press).

Adriana Krstič
Univerza v Nottinghamu